

Laatu arviointi

TOIMI 5x5 laadunvarmistusmalli

Laatu arviointien yleiset periaatteet ja tavoitteet

Miksi laatua arvioidaan ylipäätään?

Arvioinnin lähtökohdat

Laatu arvioinnin tarkoituksena on:

Selvittää mitä menettelyjä ja toimintatapoja yritys käytännössä soveltaa laadun hallitsemiseksi

Samalla arvioidaan laadunhallinnan vaikuttavuutta, tämä tapahtuu esimerkiksi suunniteltujen toimenpiteiden toteuttamisen tasolla -> Onko toimenpiteet tehty? Onko tavoitteet saavutettu? Jos ei ole, mitä sitten on tehty?

Toinen mitä arvioidaan on se, miten laadunvarmistusmallin kriteerit on huomioitu ja toteutettu toiminnassa

Vaikuttavuuden arviointi

Vaikuttavuus on keskeinen ajatus laadunvarmistusmallissa

- Vaikuttavuus varmistetaan sillä, että yrityksen käytännöt vastaavat ohjeissa kuvattuja asioita
- Tai yritys vastaa muutoin niitä määräytyksiä, ja määräyksiä joita sen toiminnalle on asetettu mm. toimiala vaatimuksien, määräyksien ja lainsäädännön kautta
- Käytäntöjen toteutus tulee olla myös yhtenäistä
- Vaikutusten arvioinnin osalta on tärkeää, että tulokset vastaavat tavoitteita ja vaatimuksia > mitä on luvattu asiakkaalle, mitä viranomaiset vaativat
- Suunnitellut menettelytavat ja käytäntö vastaavat kriteeristön vaatimuksia

Vaikuttavuuden arvioinnin osalta varmista myös:

- Vaikuttavuuden arvioinnin osalta eräs tärkeä seikka on myös poikkeamien tunnistaminen ja niihin reagoiminen
- Poikkeamien reagoinnin osalta on tärkeää, että niiden osalta näkyy se, että niihin on reagoitu välittömästi ja niiden osalta on ryhdytty korjaaviin toimenpiteisiin
- Välittömän reagoinnin lisäksi poikkeamien osalta tulisi näkyä, että niiden osalta on tehty tarvittavia jatkotoimenpiteitä eli juurisyyt on tunnistettu ja ongelma on pyritty mahdollisimman hyvin ehkäisemään jatkossa
- Kolmas, mutta yhtä tärkeä vaihe on se, että poikkeamat ovat johtaneet parannuksiin, eli niiden suhteen on avattu esimerkiksi kehittämistoimenpiteitä

Arvioinnin lähtökohdat

- Arvioinnin tarkoituksena ei ole etsiä puutteita, vaan sen tehtävänä on arvioida yrityksen tilannetta tosiasioihin nojautuen
- Sen aikana tunnistetaan mahdolliset parannustarpeet (poikkeamat)
- Samoin arvioinnissa tunnistetaan myös parannusmahdollisuudet (kehitysehdotukset)
- Arvioinnin tulisi siis aina myötävaikuttaa laadunhallinnan kehittämistä
- Tarkoitus on, että arvioitu osapuoli hyötyy arvioinnista, koska arvioinnin aikana varmistetaan, että kuvatut prosessit toimivat ja ne myös tuottavat tavoiteltuja tuloksia

Arvioinnin tarkoitus ja tavoitteet I/2

- Arvioinnin aikana varmistetaan suunniteltujen menettelytapojen käyttöönotto
- Varmistetaan, että laadunhallinta järjestelmää ylläpidetään ja estetään järjestelmän rämettyminen (ylläpitoon ei panosteta jolloin tehty työ valuu hukkaan, tai arviointeja ei tehdä useamman henkilön toimesta)
- Rämettyminen estetään sisäisillä arvioinneilla ja johdon laatu palaverieilla, jossa järjestelmän toimivuutta arvioidaan tulosten valossa
- Arvioinnin vaikuttavuutta lisää, jos sen aikana voidaan kuvata ja kertoa sovitusta menettelytavoista (esim. koulutus / opastus), sekä perustella niiden tärkeyttä tulosten ja kokonaisuuden kannalta
- Edellä kuvattu on tärkeää etenkin sisäisissä arvioinneissa

Arvioinnin tarkoitus ja tavoitteet 2/2

- Arvioinnista laaditaan aina loppuraportti, raportissa tulisi näkyä mahdolliset parannustarpeet (poikkeamat), mutta myös mahdollisuudet, eli kehittämisehdotukset
- Parannustarpeet eli poikkeamat voivat olla poikkeamia kriteereistä tai yrityskohtaisista suunnitelluista menettelytavoista, tai se voi olla myös negatiivinen suuntaus tuloksissa ts. tavoitteita ei saavuteta
- Parannusmahdollisuudet ovat esimerkiksi mahdollisuuksia tehdä asiat yksinkertaisemmin, sujuvammin tai tehokkaammin (laatua vaarantamatta)
- Mahdollisten poikkeamien tulee aina perustua objektiiviseen tietoon, mutta parannusmahdollisuudet voivat olla subjektiivisen arvioinnin tuloksia

Arvioinnin yleisiä periaatteita

Arvioinnit ja etenkin niiden tulokset ovat johdon työkaluja toiminnan todellisen tilan selvittämiseksi ja arvioimiseksi

Arvioinnin tehokas toteuttaminen edellyttää:

- Objektivisuutta, tavoite on, että arvioija ei arvioi sellaista toimintaa, josta on vastuussa tai jos tämä ei ole mahdollista toteuttaa hänellä lisäksi olisi hyvä olla toinen arvioija, joka arvioi samaa asiaa
- Joustavuutta, ei ennakoasenteita, asiat selvitetään loppuun saakka, haastateltaessa kuunnellaan arvioitavan perusteita
- Tavoitteiden ja perusteiden / kriteereiden määrittämistä (mihin verrataan, mikä on riittävää asioiden hallintaa?)
- Kriteerien ja niiden käytännön tulkinnan ymmärtämistä
- Järjestelmällisyyttä ja johdonmukaisuutta arvioinnin toteutuksessa
- Huomion kiinnittämistä oleellisiin asioihin

Erilaiset arvioinnit

Erityyppisten arviointien tavoitteet

1

Kolmannen osapuolen arviointi, eli sertifiointi

Arvioinnissa tehdään laadunhallinnan vaikuttavuuden arviointi ja todentaminen suhteessa käytössä olevaan kriteeristöön ja alan vaatimuksiin

2

Toisen osapuolen arviointi eli toimittaja arviointi

Laadunhallinnan vaikuttavuuden arviointi, varmistaminen ja kehittäminen. Pohjana arvioivan osapuolen asettamat kriteerit (toimittajan kyky täyttää lupauksensa)

3

Sisäiset arvioinnit

Sisäisissä arvioinneissa varmistetaan laadunhallinnan käyttöönotto yrityksessä.

Tällöin arvioidaan vaikuttavuutta, järjestelmän ylläpitoa ja kehittämistä

Pohjana suunnitellut menettelytavat, yrityksen tavoitteet ja valitut kriteerit

Miksi ostoprosessiakin on syytä arvioida?

- Ostoprosessia arvioidaan, jotta varmistetaan se, että hankitut palvelut tai tuotteet täyttävät niille asetetut vaatimukset
- Ostoprosessia arvioitaessa pohditaan toimittaja valintaa, kuinka "kyvykäs" hän on toteuttamaan palvelut
- Palveluiden toteuttamisen jälkeen puolestaan arvioidaan vastasivatko ne sovittua?

Laadunvarmistusmallin lähtökohdat

Laadunvarmistusmallin tärkein perusperiaate on se, että sen kriteerit täytetään johdonmukaisesti

- 1 Laadunvarmistusmallia arvioitaessa pohditaan miten asiakkaiden, viranomaisten ja sidosryhmien vaatimukset on huomioitu tavoitteissa ja asiakirjoissa
- 2 Näkyykö arvioitaessa se, että suunnittelu on lähtenyt yrityksen omista tarpeista ja tavoitteista?

1

Asiakastyytyväisyys

Onko asiakastyytyväisyyttä korostettu esimerkiksi eri asiakirjoissa, näkykö se arvoissa?

2

Tapahuuko laadunhallintaa?

Näkykö toimintaa arvioitaessa se, että laadunhallintajärjestelmän ylläpito on säännöllistä

3

Onko asetettu päämääriä ja tavoitteita?

Onko määritetty esimerkiksi asiakkaisiin liittyviä tavoitteita, kehittämistavoitteita, laatuavoitteita? Onko tulevaisuutta visioitu?

4

Onko toimintaympäristön asettamat vaatimukset huomioitu?

Seurataanko laki muutoksia, toimialamuutoksia, kilpailijoita, verkostoidutaanko?

Laadunhallinnan lähtökohdat

Arviointia tehdessäsi, pohdi näkyvätkö nämä lähtökohdat toiminnassa?

Laadunhallinnan keskeisiä periaatteita

Arvioi näkykö toiminnassa seuraavia teemoja / ideologiaa

Virheiden estäminen *Ensimmäinen tavoite*

- o Palveluiden suunnitteleminen siten, että virheiden tekeminen on lähes mahdotonta tai virhe ehditään estää ennen sen tapahtumista

Ennalta ehkäisy *Toinen tavoite*

- o Menettelytapojen kehittäminen siten, että ongelmien syntyminen voidaan ehkäistä. Tämä vaatii siis käytännössä, että yrityksessä on kuvattu työtapoja ja ohjeita ja ne on koulutettu sekä opastettu työntekijöille

Tarkastus *Kolmas tavoite*

- o Toiminnasta saatuja tuloksia tarkastellaan mahdollisten "puutteiden" huomaamisen kannalta ja tarkastuksista saatujen tietojen hyödyntäminen toiminnan kehittämisessä

8 keskeistä laadunhallinnan elementtiä

- Asiakaskeskeisyys
- Johtajuus
- Henkilöstön osallistuminen
- Vastuullisuus
- Riskienhallinta
- Tosiasioihin perustuvat päätökset
- Molempia osapuolia hyödyttävä kumppanuus (sidosryhmä ajattelu)
- Jatkuva parantaminen

Arvioinnin suunnittelu

Arvioinnin suunnittelu on pääarvioijan vastuulla, mukana auditoijat toteuttavat tätä suunnitelmaa

Arviointitekniikat I/2

- Arviointitekniikat ovat tapoja, joilla haetaan tosiasioihin perustuvaa tietoa yrityksen toiminnasta, tämä tapahtuu esimerkiksi:
- Henkilöstöä haastatteleamalla
- Havaintojen tekemisellä toimitiloissa
- Toiminnan todentamisella, seuraamalla toimintaa ja vertaamalla sitä sovittuihin menettelytapoihin
- Toiminnan todennus tarkistamalla tulosaineistoa
- Tulosaineiston jäljitys ja tarkistus

Arviointitekniikat 2/2

- Arviointi perustuu näytteenottoon ja esimerkkien käyttämiseen. Näyte voi olla:
  - Satunnainen
  - Palvelutyyppeihin perustuva
  - Toiminnassa esiintyviin eri tyyppisiin tilanteisiin, tapoihin tai prosesseihin perustuva
  - Aikaan sidottu
- Näytteen "koko" vaihtelee muutamasta esimerkistä kymmeneen asian tärkeydestä riippuen
- Esimerkkejä sovelletaan siten, että muutama tarkastellaan hieman tarkemmin läpi ja loput vain tärkeimpien näkökulmien osalta

Pääarvioijan tehtävät ja vastuut

- Pääarvioija vastaa arvioinnin toteuttamisen osalta sen eri vaiheista
- Pääarvioija suunnittelee arvioinnit
- Kokoaa arviointiryhmän
- Ohjeistaa arvioinnin käytännön toteuttamisesta arviointiryhmää
- Raportoi arvioinnin tulokset yhdessä mukana arvioijien kanssa
- Arvioi korjaavien toimenpiteiden riittävyttä

Kysymyslistat

Kysymyslistojen etu:

- Kysymyslistat muodostavat selkeän rungon asioiden käsittelylle ja toimivat muistin tukena, tällöin varmistetaan, että oleellimmat asiat tulevat läpikäydyksi
- Kysymyslistaa voidaan käyttää myös arviointiraportin laatimisen tukena
- Kysymyslistat kannattaa säästää myös seuraavaa arviointia varten, jossa ne toimivat taas suunnittelun tukena

Tietolähteitä kysymyslistojen laatimiseen

- Laatupolitiikka, ja muut politiikat, tavoitteet ja toimintasuunnitelmat
- Omavalvontasuunnitelma
- Toimintakäsikirja, prosessikuvaukset ja ohjeistukset
- Laadunvarmistusmallin kriteeristö
- Asiakasvalitukset
- Aiempien arviointien raportit
- Mahdolliset prosessimuutokset
- Mahdolliset henkilöstövaihdokset

Kysymysten laatiminen

Mieti kysymyslistaa laatiessasi:

1

Mitä asioita haluat selvittää?

2

Miten asiat voidaan selvittää?

3

Minkälainen kysymyslista?

Mitä asioita haluat selvittää?

- Poimi ohjeista kohdat, joissa kuvataan palvelun laadun kannalta merkittäviä toimenpiteitä, edellyttääkö jotakin tiettyä toimintatapaa taikka jonkin tallenteen / raportin laatimista?
- Listaa asiat, jotka on tarkistettava, jotta voit varmistua siitä, että toiminta on vaikuttavaa ja ohjeiden mukaista
- Mieti mikä on kyseisessä toiminnassa laadun kannalta olennaista. Painota näitä seikkoja

Miten asiat voidaan selvittää?

- Mieti miten kukin seikka voidaan käytännössä todentaa
- Kenelle esität kysymykset?
- Jääkö toiminnasta tallenteita ja raportteja, joita voit tarkistaa
- Mitä käytännön esimerkkejä voisit käydä läpi menettelyn toimivuuden varmistamiseksi
- Mieti myös missä järjestyksessä asiat kannattaa käydä läpi

Minkälainen kysymyslista?

- Kysymyslistan muodolla ei ole merkitystä, se voi olla ruutupaperille käsinkirjoitettu lista, word tiedosto tai jokin muu ratkaisu
- Mikäli käytät jonkin toisen laatimaa kysymyslistaa, perehdy sen sisältöön sillä asioiden jäsentäminen ja esittäminen saattaa poiketa siitä mihin olet tottunut
- Kysymyslista voi koostua aukikirjoitetuista kysymyksistä tai se voi perustua pelkkien avainsanojen käyttöön

Esimerkki kysymyslistasta

- o Vieressä on esimerkki TOIMI 5x5 laadunvarmistusmallin kriteerin 2.2 Palvelut kysymyslistasta

2. Toteutus	
	Kommentit:
2.2. Palvelut	

1

Suora kysymys

Vastaus on yleensä kyllä tai ei

Käyttö lähinnä tilanteissa, joissa halutaan saada vahvistus jollekin asialle

2

Uudelleen muotoiltu kysymys

Varmistetaan jonkin asian ymmärtäminen

3

Johdatteleva kysymys

Vältettävä, vaarana saada vastaus, jonka haastateltava olettaa arvioijan haluavan

4

Avoin kysymys

Pääasiallisin kysymysmuoto, tähtää yleensä siihen, että haastateltava henkilö kertoo itse mahdollisimman paljon

Kysymystyypit

Kysymystyypillä voi olla väliä saatujen vastauksien osalta

Esimerkkejä avoimista kysymyksistä

- Kysymykset, joissa esiintyy sanat "mitä, miksi, miten, milloin, missä, kuka"
- Hypoteettinen kysymys
  - "Mitä jos..." "olettakaaamme, että..."
  - Hyödyllinen kysymys, jos arvioija haluaa selvittää esim. menettelyä poikkeavassa tilanteessa
- "valitettavasti en ymmärtänyt, voitko toistaa.."
  - Varmistetaan, että kerrotut asiat tulevat ymmärretyiksi
- Ääneen ajattelu
  - "teet siis ensin näin, sitten..."
  - Arvioija varmistaa, että on ymmärtänyt kerrotun toimintamallin
- Tyhmä kysymys-> tyhmiä kysymyksiä ei ole, mutta voi olla tyhmää jättää kysymättä
- Kysymykset, joilla pyritään selvittämään haastateltavan henkilön näkemyksiä ja mielipiteitä koskien hänen omaa työtään, työtehtäviin liittyviä mahdollisia ongelmia, kokemuksia jne...

Arvioinnin toteuttaminen 1/2

- Arviointia tehtäessä on hyvä muistaa keskittyä etenkin käytännön toiminnan läpikäymiseen
- Toimi itsenäisesti, ei ole oikeita taikka vääriä kysymyksiä, joten voit olla luova
- Mikäli haastattelet henkilöitä, muotoile kysymykset selkeästi ja keskity ennen kaikkea kuuntelemaan
- Pyri siihen, että arvioitava vastaa kysymyksiin, ei hänen esimiehensä
- Käy läpi aiheeseen liittyvä aineisto, pohdi etenkin toimitaanko suunnitellulla tavalla
- Seuraa keskeisiä työvaiheita ja vertaa niitä toimintaohjeisiin, vastaavatko ne toisiaan?
- Jäljitä käytännön esimerkkejä
- Tee havaintoja toimintaympäristöstä, siisteys, järjestys, työskentelyolosuhteet jne.

Arvioinnin toteuttaminen 2/2

- Harkitse mikä on sopiva / riittävä arviointiaineiston laajuus
- Mikäli havaitset ongelmia, yritä arvioida niiden syvyys ts. miten isosta ongelmasta lopulta on kyse?
- Varmista, että havaintojen ja johtopäätösten tueksi on riittävästi tosiasioihin perustuvaa tietoa
- Toimi niin, että väärinkäsityksiä ei syntyisi
- Laadi selkeät, yksiselitteiset kuvaukset poikkeamista
- Pyri arvioimaan myös toiminnan vahvuuksia
- Luo omalla toiminnalla avoin, rakentava ilmapiiri

Kuunteleminen

- Keskity kuuntelemaan haastateltavaa
- Älä keskeytä tai vaihda puheenaihetta ennen kuin haastateltava on puhunut loppuun
- Kannusta kertomaan lisää, pidä kuitenkin keskustelu asiassa
- Tee yhteenvetoja, lisäkysymyksiä varmistaaksesi, että olet ymmärtänyt haastateltavan esittämät näkökohdat
- Osoita arvostavasti haastateltavaa ja hänen työtehtäviään
- Älä anna kuvaa, että sinulla on kiire
- Haastattelun lopuksi esitä yhteenveto esille tulleista asioista
- Tee tarvittavat muistiinpanot!

Muistiinpanot

- Muistiinpanojen tarkoitus on varmistaa, että muistat itse, mitä asioita olet käynyt läpi, ketä olet haastatellut jne.
- Varmistaa, että olet käynyt kriteerin kohdan läpi
- Kuvata ja havainnoida mahdolliset puutteet, joita olet havainnut
- Muista kirjata myös vahvuudet
- Ne toimivat osaltaan myös seuraavan arvioinnin tukena
- Toimivat muistin tukena arviointiraporttia laadittaessa

Raportointi

- Kuvaa raportin alussa, mitä kriteerin kohtaa (ellei koko kriteeristö ole auditoitava aihe) arviointi koski ja milloin arviointi tehtiin
- Kuvaa mitä asioita arvioinnissa on käyty läpi
- Kerro keskeiset havaintosi
- Tee yhteenveto havaituista poikkeamista, vahvuuksista ja kehitysehdotuksista
- Johtopäätökset koskien vaatimustenmukaisuutta
- Lisäksi voidaan kirjata esille asioita, joihin tulee kiinnittää huomiota seuraavilla arviointikerroilla esim. kehitystoimenpiteet, jotka ovat käynnissä tai suunnitteilla
- Tee raportti mahdollisimman nopeasti arvioinnin jälkeen

Auditointiraportin rakenne

Perinteinen auditointi / arviointiraportti koostuu kolmesta tekijästä

Yhteenvedosta

Arvioinnin tavoitteet ja laajuus

Positiiviset havainnot

Merkittävät havainnot yrityksen päämäärien ja tavoitteiden näkökulmasta

Selvitystä vaille jäävät asiat

Poikkeamaraporteista

Poikkeamat suunnitelmista, ohjeista tavoitteista jne.

Tuettuna objektiivisella näytöllä

Parannusehdotuksista

Näkökulmia laadunhallinnan vaikuttavuuden ja soveltuvuuden kehittämiseksi

Viiden vaiheen arviointiprosessi

1. Perusasioiden selvittäminen
2. Toimintaprosessien selvittäminen
3. Todennetaan, haetaan näyttöä
4. Jäljitetään havaintoja, haetaan niille näyttöä
5. Päätetään arviointi loppu raporttiin

Poikkeamien luokittelu

Luokka 1 Major

- Laatu järjestelmästä puuttuu yksi tai useampi kriteerin vaatima elementti tai elementin ylläpito on pettänyt, siten, että siihen liittyvät menettelyt eivät toimi käytännössä
- Tilanne, joka tosiasioihin pohjautuvan tiedon perusteella osoittaa, ettei järjestelmä ole vaikuttava verrattuna organisaation politiikkaan ja tavoitteisiin
- Poikkeama aiheuttaa todennäköisesti sen, että asiakas saa palvelua, joka ei vastaa toimialan hyviä käytäntöjä tai yrityksen omia standardeja

Luokka 2 Minor

- Järjestelmän / laadunhallinnan jokin elementti ei täysin vastaa kriteeriä
- Elementtiin liittyvissä menettelyissä huomataan yksittäinen poikkeama kriteereistä tai suunnitelluista menettelyistä
- Poikkeama ei todennäköisesti johda poikkeavan palvelun tuottamiseen

Huomautus / luokka 3

Yksittäinen, pieni lipsahdus tai varhainen poikkeaman oire, jota ei pystytä todentamaan täysin. Tällöin annetaan huomautus, johon yrityksen tulee reagoida.

Muut luokat

Parannusehdotus:

- Seikka, joka ei koske poikkeamaa, vaan mahdollisuutta tehdä jokin asia paremmin tai tehokkaammin ilman, että laadunhallinnan vaikuttavuus vaarantuu

Seuraavassa arvioinnissa huomioitava näkökulma tai seikka

- Kehitteillä oleva asia, jonka katsominen seuraavassa arvioinnissa katsotaan tarpeelliseksi laadunhallinnan jatkuvan vaikuttavuuden varmistamiseksi

Poikkeamien raportointi

- Poikkeaman tulee kohdistua joko prosessien hallintaan tai järjestelmään. Ei koskaan yksittäiseen henkilöön tai tilanteeseen
- Poikkeama kuvauksen tulee ohjata järjestelmän / hallinnan kehittämiseen ei yksittäisen tilanteen korjaamiseen
- Kun kirjoitat poikkeamaa huomioi seuraavia asioita:
  - Kirjoita omin sanoin
  - Hae vastaavat kohdat kriteeristöstä
  - Kuvaa poikkeama selkokielellä

KIITOS!

Heidi Ilmonen

Puhelin:
0407330011

Sähköposti:
heidi@sqcoy.fi

Verkkosivusto:
www.sqcoy.fi